

UDK: 796:37.046.12

Milovan Ljubojević, Gimnazija "Petar I Petrović Njegoš", Danilovgrad
Jelena Ilić, Republički zavod za sport, Beograd

ISPITIVANJE ODNOSA UČENIKA OSNOVNE ŠKOLE PREMA IZBORNOM PREDMETU – SPORT ZA SPORTISTE

UVOD

Devetogodišnja osnovna škola predstavlja možda najveću novinu u reformisanom sistemu obrazovanja. Podijeljena je na tri ciklusa, i to: pri ciklus (I, II i III razred), drugi ciklus (IV, V i VI razred), i treći ciklus (VII, VIII i IX razred). Program fizičkog vaspitanja realizuje se u svim razredima osnovne škole. U trećem ciklusu, pored obaveznog, realizuje se i izborni program koji mora ponuditi škola, i to: sportsko – rekreativni sadržaji, sport za sportiste i umjetnički sadržaji (ples, sportski ples, folklor). Obavezni izborni program Sport za sportiste realizuje se u trećem ciklusu sa po dva časa nedjeljno. Obuhvata programske sadržaje izabranog sporta (košarke, rukometa, odbojke i fudbala). Učenici se na osnovu svojih sposobnosti i interesa opredjeljuju za jedan sport u kome će se usavršavati. To znači, da se opredjeljuje za ovaj predmet u 7. razredu i da može da ga prati jednu, dvije ili tri školske godine. Dakle, učenici imaju mogućnost da pored dva časa nedjeljno fizičkog vaspitanja, imaju još dva časa Sporta za sportiste, što znači, da imaju četiri časa određenu motornu aktivnost. Time je ispunjena davnašnja želja mnogih autoriteta iz oblasti fizičkog vaspitanja i svih onih koji su se dugo borili za položaj fizičkog vaspitanja u vaspitno-obrazovnoj djelatnosti (Ljubojević, 2011).

Realizacija ovog programa, pored usvajanja određenih sportsko-tehničkih znanja i razvoja sklonosti, obezbjeđuje zabavu i razonodu, afirmiše pojedinca, kolektiv i školu. Izabrani sport razvija samopouzdanje i sigurnost u svoje sposobnosti, tako da mladi čovjek svoje svakodnevne obaveze ostvaruje sa više elana (Zavod za školstvo, 2005).

Između ostalog, ove izborne aktivnosti snažno utiču na socijalizaciju mladih, na formiranje njihovih stavova i vrijednosnih orijentacija. Kroz ove aktivnosti mladi potvrđuju suštinu društvenog bića, ali i samopoštovanje i iskazivanje vlastite ličnosti. Kada govorimo o stavu moramo naglasiti da postoji veliki broj definicija stava, ali da im je svima zajedničko da je stav sistem pozitivnih ili negativnih ocjenjivanja, emotivnih stanja i reakcija prema osobinama, objektima ili situacijama. Takođe, karakteristično za stavove je i činjenica da je to “živ” proces koji postoji, razvija se, razlikuje se po čvrstini, nivou uvjerenja, trajanju i načinu ispoljavanja.

Kako je reforma novijeg datuma, još uvijek nijesu rađena istraživanja koja bi pokazala opravdanost uvođenja većeg broja časova kroz izborni predmet Sport za sportiste. Upravo je i cilj ovog rada da ispita odnos učenika starijeg školskog uzrasta prema ovom izbornom predmetu putem formiranja upitnika koji će mjeriti stavove učenika prema ovom predmetu.

MATERIJAL I METODE

Uzorak ispitanika je činilo 175 učenika IX razreda osnovnih škola sa područja Danilovgrada, dječaka i djevojčica, koji su za izborni predmet izabrali Sportske igre (odnosno, neki od ponuđenih sportova: fudbal, košarka, rukomet, odbojka), a koji su pohađali 2 časa nedjeljno, uz dva obavezna časa fizičkog vaspitanja.

Upitnik Stavova prema sportu za sportiste konstruisan je specijalno za potrebe ovog istraživanja a koji se odnosi se na stav učenika u prema nastavi predmeta Sport za sportiste. Upitnik se sastoji od 66 tvrdnji. Zadatak učenika je bio da na petostepenoj Likertovoj skali izaberu svoj odgovor u rasponu od “1 = uopšte se ne slažem” do “5 = potpuno se slažem”.

Instrument je pokazao da zadovoljava sve kriterijume valjanosti: Krombahova $\alpha = .7824$, Split – half Gutmanov koeficijent valjanosti je iznosio .7534, Spirman – Braunov koeficijent korelacije je iznosio .7534 a koeficijent procijenjene pouzdanosti skale metodom paralelnih formi je iznosio .7824. KMO je iznosio .426 a Bartletov test je takođe ispunio kriterijume ($\chi^2 = 9434,193$, $df = 2145$, $p < .000$).

Podaci su obrađeni postupkom eksplanatorne faktorske analize u statističkom programu SPSS 10.0 postupkom analize glavnih komponenti kao metoda ekstrakcije faktora, sa ortogonalnom rotacijom Varimax pokazalo se da je smisleno dobijenom metodom zadržati 4 glavna faktora (što je sugerisao i Katelov Scree plot test).

REZULTATI I DISKUSIJA

Tabela 1. Objašnjeni procenat varijanse nakon ekstrakcije

Glavna komponenta	Karakteristični korijen	% varijanse	Kumulativni % varijanse
1	7,815	11,840	11,840
2	6,268	9,497	21,338
3	5,886	8,918	30,255
4	3,320	5,031	35,286

Na osnovu dobijenih rezultata, može se zaključiti da iako ispunjava osnovne parametre, Skala stavova prema sportu za sportiste nije jednofaktorski konstrukt. Eksplanatornom faktorskom analizom su dobijena 4 faktora koja objašnjavaju svega 35 % varijanse, a 6 ajtema je izbačeno budući da nisu objašnjavali niti jedan od zadržanih faktora.

Prvi faktor – Želja za sazanjem objašnjava blizu 12 % varijanse i čini ga 20 ajtema. Odlikuju ga pozitivno mišljenje, pristup, afektivitet i shvatanje da se kroz Sport za sportiste usvajaju šire društvene vrijednosti. Drugi faktor – Socijalizacijske vrijednosti objašnjava blizu 9,5 % varijanse i čini ga 20 ajtema. Odlikuju ga pozitivno mišljenje, pristup, afektivitet i shvatanje da Sport za sportiste doprinosi boljoj socijalizaciji učenika i njihovoj integraciji u društvo. Treći faktor – Razočarenje, objašnjava blizu 9 % varijanse i čini ga 13 ajtema. Odlikuju ga izrazito negativno mišljenje, pristup, afektivitet i shvatanje, da se Sport za sportiste nema nikakvu saznajnu vrijednost i učenici ga vide samo kao obavezu koju moraju ispuniti,

primjećuju razne nedostatke vezane za nastavu i trude se da kada god je to moguće ne pruže svoj maksimum na času. Četvrti faktor – Održanje fizičkog zdravlja, objašnjava 5 % varijanse i čini ga 7 ajtema. Odlikuju ga pozitivno mišljenje, pristup, afektivitet i shvatanje o značaju fizičkih aktivnosti i razvoju vlastitih fizičkih kompetenci.

Dobijeni rezultati govore o tome da je neophodno izvršiti određene promjene ne samo u programima fizičkog vaspitanja već i u izvođenju nastave na izbornom predmetu Sport za sportiste, i naći rješenja, da odnos prema vježbanju u slobodnom vremenu učenika osnovnih škola bude bolji, tim prije što i Perović (2010), u svom diplomskom radu, na osnovu anketiranja učenika, zaključuje da je velikom broju učenika predmet fizičko vaspitanje “najmiliji”.

Tabela 2. Deskriptivna statistika i komunaliteti ajtema Skale stavova prema sportu za sportiste

Rbr	Ajtem	M	SD	Komunalitet
1	Za predmet Sporta za sportiste imamo dovoljno sportskih rekvizita.	3.39	1.15	.654
2	Sport za sportiste bi trebao postati obavezan predmet.	3.52	1.17	.758
3	Volio bih da ovaj predmet ima više časova sedmično.	4.34	.94	.849
4	Ponekad sam se pravim da sam bolestan kako ne bih morao da učestvujem na časovima.*	3.67	1.19	.763
5	Čak i kada se ne osjećam dobro. aktivno učestvujem na časovima.	3.62	1.12	.851
6	Smatram da je ovaj predmet suvišan i nepotreban.*	4.06	1.11	.818
7	Ne volim ovaj predmet jer nisam dovoljno spretn i snažan.*	4.11	1.14	.797
8	Na času mi je jedino važno da pobijedimo drugi tim.	3.06	1.22	.707
9	Ne volim Sport za sportiste jer uvijek radimo iste stvari.*	3.88	.92	.867
10	Na časovima fizičkog vaspitanja učenici koji učestvuju u predmetu Sport za sportiste imaju povlašten tretman kod nastavnika u odnosu na one koji su izabrali neki drugi izborni predmet.*	3.73	1.13	.794
11	Nastavnik obično favorizuje i forsira na časovima fizičkog vaspitanja one koji su najuspješniji na časovima Sporta za sportiste.*	3.42	1.32	.819
12	Nastavnik ima jednak odnos prema svim učenicima na časovima fizičke kulture.	4.11	.96	.795
13	Nastavnik favorizuje određene sportove na časovima fizičkog vaspitanja.*	3.06	1.25	.755
14	Nastavnik se više trudi oko učenika koji nisu dovoljno fizički spretni.	3.96	1.02	.797
15	Ponekad na časovima ne pružam svoj maksimum jer se bojim da će mi se druga djeca smijati.*	3.46	1.13	.706
16	Na časovima Sporta za sportiste učenici su izloženi velikim naporima.*	3.68	.99	.785
17	Na časovima Sporta za sportiste pružam uvijek svoj maksimum.	4.14	.92	.801

18+	Mislim da je izbor Sporta za sportiste greška.*	4.41	.68	.773
19	Ocjena iz predmeta Sport za sportiste mi nije važna.*	4.01	1.15	.851
20	Sport za sportiste sam izabrao jer znam da sam dobar u sportu i da ću imati visoku ocjenu koja će mi povećati prosjek.	3.73	1.03	.771
21	Sport za sportiste sam izabrao jer ne moram da čitam knjige i učim.	3.33	1.28	.696
22	Nastavnik objektivno ocjenjuje učenike iz predmeta Sport za sportiste.	4.31	.90	.820
23	Ocjena koju imam iz ovog predmeta je adekvatna i realno procjenjuje moje sposobnosti.	4.40	.79	.830
24	Ocjena koju imam iz ovog predmeta je adekvatna i realno procjenjuje moje zalaganje.	4.34	.86	.755
25	Volio bih da sam na predmetu Sport za sportiste izabrao neki drugi ponuđeni sport.*	3.77	1.01	.756
26	Volio bih da imamo više sportova u ponudi za ovaj predmet.	4.15	.75	.710
27	Na času Sporta za sportiste vrijedno radim i kad me nastavnik ne kontroliše.	4.11	.87	.764
28	Vježbam da se usavršim u fizičkim aktivnostima u kojima sam najmanje uspješan.	4.24	.93	.769
29	Pažljivo pratim uputstva i instrukcije na času Sport za sportiste.	4.14	.85	.758
30	Prihvatam kritiku nastavnika i pokušavam da popravim greške.	4.29	.91	.729
31+	Ovaj predmet mi omogućava da poboljšam svoje fizičke sposobnosti.	4.36	.68	.712
32	Pažljivo pratim svoj napredak i pokušavam da što više naučim na času.	4.42	.74	.756
33	Ne volim da budem odsutan sa časa Sport za sportiste.	3.94	.99	.764
34	Ohrabrujem i podržavam i druge učenike da aktivno učestvuju na času Sporta za sportiste.	4.02	1.00	.780
35	Redovno donosim svu potrebnu opremu.	4.07	.97	.824
36	Pažljivo rukujem sa sportskim rekvizitima.	4.26	.91	.746
37	Sport za sportiste me uči da žrtvujem svoje lične želje za dobrobit i uspjeh grupe i tima.	3.94	.87	.724
38	Sport za sportiste mi pomaže da savladam svoju stidljivost.	3.35	1.07	.731
39	U Sportu za sportiste sam naučio da grupa može mnogo više od pojedinca.	4.11	.87	.788
40	Sport za sportiste me je naučio da dijelim zajedničke teškoće sa prijateljima jer je to zajednička borba za zajednički cilj.	4.32	.86	.806
41+	Sport za sportiste me je naučio da poštujem vještine i sposobnosti mojih protivnika i da im ne zavidim na uspjehu.	4.31	.80	.815
42+	Sport za sportiste me je naučio da preuzmem odgovornost za svoje postupke.	4.30	.71	.743
43	Sport za sportiste me je naučio da treba da se međusobno pomažemo i da dijelimo ono što imamo.	4.27	.90	.781
44	Sport za sportiste me je naučio da se ništa ne može postići bez	4.41	.85	.762

	teškog rada i volje za uspjehom.			
45	Sport za sportiste me je naučio da budem u stanju da reagujem u momentu za vrijeme igre.	4.31	.84	.701
46	Sport za sportiste me je naučio da razumijem strategiju – zašto se nešto radi. kao i najbolje metode napada i odbrane u izabranom sportu.	4.34	.77	.792
47	Sport za sportiste me je naučio da razumijem ograničenja u ljudskom tijelu. naročito u pogledu vještine. brzine. snage. izdržljivosti.	4.40	.65	.749
48	Volim predmet sport za sportiste.	4.58	.64	.757
49	Sport za sportiste je gubljenje vremena.*	4.42	.98	.814
50	Sport za sportiste bi trebalo ukinuti.*	4.54	.81	.805
51	Volio bih da predmet Sport za sportiste ima više časova.	4.36	.91	.776
52	Sport za sportiste pomaže da učenici formiraju i razviju dobre zdravstvene navike.	4.51	.82	.812
53	Učestvujem na časovima Sporta za sportiste samo onda kad moram.*	4.35	.86	.865
54	Učestvovalje u Sportu za sportiste mi je omogućilo da se više družim i steknem puno prijatelja	4.23	.76	.632
55	Sportu za sportiste se ne pridaje onoliko značaja koliko bi trebalo.	3.69	.96	.828
56+	Sport za sportiste pomaže učenju i usavršavanju fizičkih vještina koje su veoma važne.	4.42	.76	.674
57	Od Sporta za sportiste učenici imaju više štete nego koristi.*	4.29	.97	.723
58	Sport za sportiste je zabavan.	4.49	.60	.763
59	Sport za sportiste nas ne uči ničemu što bi nam koristilo van škole.*	4.09	.94	.702
60	Ovaj predmet je besmisleno gubljenje vremena.*	4.51	.62	.762
61	Želio bih da imamo više časova iz predmeta Sport za sportiste.	4.51	.84	.734
62+	Sport za sportiste je veoma važan predmet koji pomaže bolje razvijanje tijela i održavanje zdravlja.	4.55	.67	.696
63	Učestvovanje u Sportu za sportiste nije dalo one rezultate koje sam želio.*	3.67	1.01	.774
64	Učestvovanje u Sportu za sportiste nije ispunilo moja očekivanja.	2.07	.96	.774
65	Smatram da se predmet Sport za sportiste neopravdano potcjenjuje od strane učenika.	2.97	1.28	.710
66	Smatram da se predmet Sport za sportiste neopravdano omalovažava od strane drugih nastavnika.	2.99	1.21	.762

*Inverzni ajtemi

+Ajtemi izbačeni u postupku određivanja glavnih komponenti budući da se nisu objašnjavali procenat varijanse ni u jednoj od zadržanih komponenti

Tabela 3. Matrica strukture glavnih komponenti

Ajtem	F1	F2	F3	F4	Ajtem	F1	F2	F3	F4	Ajtem	F1	F2	F3	F4	Ajtem	F1	F2	F3	F4
N6	-.648	.478			N16		.549	.311		N53			.578		N23			-.305	.580
N44	.635		.485		N54		.536			N7	-.329	.511	.522		N66				-.492
N39	.593				N57		.515	.453		N10			.470		N22	.306	.430		-.491
N52	.571		.541		N38		.510			N46	.362		-.451		N24			-.394	.415
N43	.559		.324	-.337	N63	-.437	.491			N50		.391	.419		N33	.359			.392
N28	.542		.420		N8		.480		.382	N59			.397		N47				.344
N30	.539		.390		N13	.388	.462			N27			-.391		N11		.315		.330
N64	-.531				N1		.457			N9	-.334		.421						
N49	-.522	.463			N15	-.336	.439			N26		.313	-.358						
N35	.510		.444		N37		.425	-.317		N25			.339						
N36	.507		.444		N51		.422			N19			.334	.321					
N40	.498				N58		.410			N60			.333						
N48	.490				N29	.301	.405	-.325		N55			-.307						
N17	.489		.428		N14		.404		-.370										
N4	-.472	.344			N5		.399												
N21	-.464				N12		.366												
N2	.449				N3	.308	.363	-.322											
N34	.425				N20		.363		.356										
N45	.387		-.367	-.365	N65		.336		.311										
N32	.356				N61		.322												

ZAKLJUČAK

Devetogodišnja osnovna škola predstavlja možda najveću novinu u reformisanom sistemu obrazovanja. U trećem ciklusu, pored obaveznog, realizuje se i izborni program koji mora ponuditi škola i to: sportsko – rekreativni sadržaji, sport za sportiste i umjetnički sadržaji (ples, sportski ples, folklore). Obavezni izborni program Sport za sportiste realizuje se u trećem ciklusu sa po dva časa nedjeljno. Obuhvata programske sadržaje izabranog sporta (košarke, rukometa, odbojke i fudbala). Realizacija ovog programa, pored usvajanja određenih sportsko-tehničkih znanja i razvoja sklonosti, obezbjeđuje zabavu i rasonodu, afirmiše pojedinca, kolektiv i školu, razvija samopouzdanje i sigurnost u svoje sposobnosti. Između ostalog, ove izborne aktivnosti snažno utiču na socijalizaciju mladih, na formiranje njihovih stavova i vrijednosnih orijentacija. Kako je reforma novijeg datuma, još uvijek nijesu rađena istraživanja koja bi pokazala opravdanost uvođenja većeg broja časova kroz izborni predmet Sport za sportiste.

Upravo je i cilj ovog rada da ispita odnos učenika starijeg školskog uzrasta prema ovom izbornom predmetu putem formiranja upitnika koji će mjeriti stavove učenika prema ovom predmetu. Rezultati su pokazali da Skala stavova prema sportu za sportiste nije jednofaktorski konstrukt. Eksplanatornom faktorskom analizom su dobijena 4 faktora (Želja za saznanjem, Socijalizacijske vrijednosti, Razočarenje, Održavanje fizičkog zdravlja) koja objašnjavaju svega 35 % varijanse, a 6 ajtema je izbačeno budući da nisu objašnjavali niti jedan od zadržanih faktora. Ovi podaci sugerišu i to da

je neophodno izvršiti određene promjene u programima i načinu realizacije nastave Sporta za sportiste i naći rješenja, da se stavovi prema vježbanju u slobodnom vremenu, sportu ali i zdravom načinu života učenika poboljšaju.

LITERATURA

1. Ljubojević. M. (2011). *Efekti nastavnog predmeta Sport za sportiste (košarka) na morfološke karakteristike I motoričke sposobnosti učenika VIII razreda učenika osnovne škole (magistarska teza)*. Fakultet sporta I fizičkog vaspitanja. Beograd.
2. Perović. B. (2010). *Realizacija fizičkog vaspitanja iz ugla učenika trećeg ciklusa osnovne škole (diplomski rad)*. Fakultet za sport I fizičko vaspitanje. Nikšić.
3. Zavod za školstvo (2005). *Predmetni program fizičkog vaspitanja za devetogodišnju osnovnu školu*. Ministarstvo prosvjete i nauke. Podgorica.

EXAMINING THE RELATIONSHIP OF PRIMARY SCHOOL STUDENTS TOWARDS ELECTIVE SUBJECT - SPORTS FOR ATHLETES

Education in Montenegro in recent years has undergone great changes. Those changes are reflected in the reformed nine years of elementary school, the general high school, division of the nine-year school into 3 cycles, electives, etc. Students, through elective courses, are given the possibility of the increased volume of hours attending classes in the field of physical education, which has been the goal of experts in this field. Now it's up to teachers and other stakeholders in this industry to constantly monitor, analyze, discuss and conclude which effects such organized classes create. In addition to evaluating school reform, the goal of this study was to examine the relationship of students of the older school age towards the election of "Sport for athletes". Therefore, due to research of the relationship of the students towards this course the instrument for measuring the same relationship was created. It turned out that there are several important factors that indicate the relationship and satisfaction of students with selected course, which represents an important feedback to teachers who implement the program into practice in order to improve the quality of teaching and addressing students on the importance of adopting a healthy lifestyle.

Key words: evaluation, preliminary school, Sport for athletes.